

ΔΥΟ ΝΕΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ

Μέρος 1ο

Κατερίνα Χαρατζοπούλου
Αρχαιολόγος, ειδικευμένη στην Τεκμηρίωση

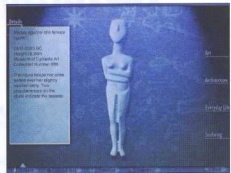
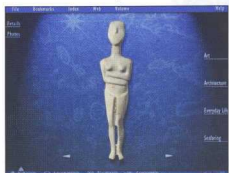
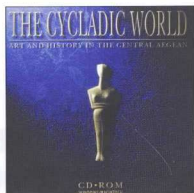
Οι πρώτες ελληνικές ηλεκτρονικές εκδόσεις πολιτισμικού περιεχομένου (σε cd-rom) εμφανίστηκαν στις αρχές της δεκαετίας του '90. Ανάμεσα στις πρώτες που κυκλοφόρησαν ήταν η "Σοφία. Βιβλιοθήκη Βυζαντινής Ιστορίας και Τέχνης" (Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, First Πληροφορική, Αθήνα, 1994) και η "Κρητική Αναγέννηση" (Λιβάνης Multimedia Ηλεκτρονικές Εκδόσεις, Pixel Libris, Αθήνα, 1995). Αρκετές ακόμη παραγωγές που ξεκίνησαν τότε δεν ολοκληρώθηκαν και παρέμειναν με τη μορφή φιλόδοξων προσχεδίων για ποικίλους λόγους: προβλήματα διαχείρισης της παραγωγής, έλλειψη επικοινωνίας και, κατά συνέπεια, αδυναμία συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών ειδικοτήτων που συμμετέχουν στην ανάπτυξη μιας ηλεκτρονικής έκδοσης (και κυρίως εκείνων που γνωρίζουν το περιεχόμενο και εκείνων που αναλαμβάνουν την επεξεργασία του), έλλειψη ειδικών επιστημόνων για την επεξεργασία της επιστημονικής πληροφορίας, ήταν από τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετώπισαν όσοι έμειναν στο χώρο με θάρρος και ιδέες.

Μέσα στην τελευταία πενταετία όμως δημιουργήθηκαν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη των ηλεκτρονικών εκδόσεων πολιτισμικού περιεχομένου στην Ελλάδα. Το ελληνικό κοινό -σχεδόν κάθε ηλικίας- εξοικειώθηκε με τα cd-rom και τα πολυμέσα, τα οποία δεχτηκε σαν μέσο μάθησης και ψυχαγωγίας. Σύμφωνα με τελευταία στοιχεία από την κίνηση της ελληνικής αγοράς, το κοινό δείχνει προτίμηση στα εκπαιδευτικά προγράμματα, στις εγκυκλοπαιδείες ή άλλες παρεμφερείς εκδόσεις εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα (αναφορά ή reference), στις νέες ελληνικές εκδόσεις με εξειδικευμένο περιεχόμενο, όπως το cd-rom για τη συντήρηση των εικόνων της συλλογής Βελιμέζη (Μουσείο Μπενάκη, Αθήνα, 1998), όσο και στις ξένες παραγωγές με συλλογές μεγάλων, γνωστών Μουσείων του εξωτερικού.

Ταυτόχρονα και ο αριθμός των ελληνικών ηλεκτρονικών εκδόσεων με θέματα πολιτισμού οι οποίες φτάνουν στα ράφια των ειδικών καταστημάτων αυξάνεται αργά αλλά σταθερά. Μαρτυρεί μια σοβαρή αντιμετώπιση από την πλευρά των παραγωγών που συνεργάζονται με πολιτισμικούς φορείς παρέχοντας υψηλό επίπε-

δο ποιότητας, απαραίτητη προϋπόθεση στα ψηφιακά πολιτισμικά προϊόντα. Ελληνικές παραγωγές παρουσιάζονται στις σημαντικότερες διεθνείς διοργανώσεις για τις ηλεκτρονικές εκδόσεις (Milila, κάθε Φεβρουάριο στις Κάννες, Γαλλία), ενώ και στην Ελλάδα έχουν ξεκινήσει ειδικές εκδηλώσεις για την προώθηση των εφαρμογών πολυμέσων πολιτισμικού περιεχομένου, στηρίζοντας την εγχώρια παραγωγή και λειτουργώντας σαν γέφυρα επικοινωνίας με τη διεθνή σκηνή: Ειδικές εκδηλώσεις της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας και του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης· σειρά συνεδρίων Electronic Visual Arts- EVA υπό την αιγίδα της Ε.Ε. με θέμα τις εφαρμογές των ψηφιακών τεχνολογιών στον πολιτισμό, Αθήνα 1996, Θεσσαλονίκη 1997, Αθήνα 1999; Möbius Grèce, ελληνική διοργάνωση τού υπό την αιγίδα τού γαλλικού ερευνητικού φορέα CNRS διεθνούς διαγωνισμού Möbius με θέμα τα πολυμέσα για την επιστήμη, τον πολιτισμό και την εκπαίδευση, Αθήνα 1999.

Τα ελληνικά πολιτισμικά cd-rom είναι λοιπόν μια πραγματικότητα και διεκδικούν τη θέση

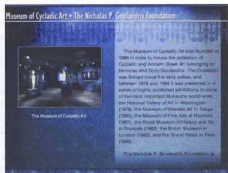
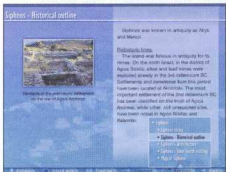
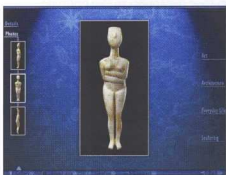
τους στην ελληνική και την παγκόσμια αγορά. Αυτό μας το επιβεβαιώνουν οι δύο νέες ηλεκτρονικές εκδόσεις που παρουσιάζονται στη συνέχεια: *Η Αθήνα στα χρόνια του Περικλή* (Εκδοτική Ερμής και CAID - Κέντρο Εφαρμοσμένου Βιομηχανικού Σχεδίου, Αθήνα 1999) και *The Cycladic World* (Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης - Ίδρυμα Ν. Π. Γουλιανού, Εταιρεία ΑΤΚ, Αθήνα 1999). Η πρώτη απευθύνεται, προς το παρόν, στο ελληνικό κοινό ενώ η δεύτερη σε ένα διεθνές, αγγλόφωνο κοινό. Και οι δύο εκδόσεις αντιμετωπίζουν το κοινό στο οποίο απευθύνονται ως κριτήριο τόσο για την επιλογή όσο και για την επεξεργασία του πολιτισμικού περιεχομένου. Πλούσιο περιεχόμενο με την επιστημονική φροντίδα διακεκριμένων Ελλήνων αρχαιολόγων και ιστορικών, πρωτοποριακές τεχνολογίες για την απόδοση του –όπως η χρήση τρισδιάστατων μοντέλων–, καλαίσθητη απόδοση αλλά και συνεπείς αρχές σχεδιασμού χαρακτηρίζουν και τις δύο παραγωγές. Θα μπορούσε κανείς να μείνει αδιάφορος μπροστά σε τόσο θετικά βήματα; Αυτά τα στοιχεία επιλέγει να τονίσει η παρουσίαση που ακολουθεί, χωρίς να υιοθετεί την τυπική μορφή μιας κριτικής παρουσίασης.

The Cycladic World. Art and History in the Central Aegean

Θέμα της ηλεκτρονικής έκδοσης "Ο κυκλαδικός κόσμος: Τέχνη και Ιστορία στο κεντρικό Αιγαίο" αποτελεί ο πολιτισμός που αναπτύχθηκε στις Κυκλάδες διαχρονικά, από την Εποχή του Χαλκού μέχρι τον 20ό αιώνα. Η ερμηνεία του κυκλαδικού κόσμου δεν περιορίζεται, όπως ίσως θα περιμέναμε, στην προϊστορική περίοδο και

στα μυστηριώδη κυκλαδικά ειδώλια, που αποτελούν την κυριότερη των συλλογών του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, το οποίο είναι και ο εκδότης του cd-rom. Αντίθετα, ο όρος διευρύνεται εννοιολογικά και αγκαλιάζει ποικίλες μορφές της ανθρώπινης ζωής και δημιουργίας, όπως παρουσιάστηκαν στο συγκεκριμένο γεωγραφικό χώρο σε μια χρονική περίοδο πέντε χιλιετιών. Η έκδοση απευθύνεται σε ένα ευρύ, διεθνές κοινό που δεν διαθέτει ειδικές γνώσεις για το θέμα, με σκοπό να του προσφέρει μια περιεκτική όσο και ελκυστική εικόνα. Για την πραγμάτευση του θέματος χρησιμοποιούνται σύντομα και περιεκτικά κείμενα, πλούσιο εικονογραφικό υλικό (φωτογραφικό υλικό από γνωστούς φωτογράφους, τρισδιάστατες ανασυνθέσεις και φωτογραφικές απεικονίσεις κυκλαδικών ειδωλίων της συλλογής του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, εικόνες αρχαιολογικών αντικειμένων, μνημείων και χώρων, χαρακτηριστικά κ.ά.), οπτικοακουστικές παρουσιάσεις, αφηγήσεις και συνοδευτική μουσική. Η ηλεκτρονική έκδοση τιμήθηκε το περασμένο φθινόπωρο με το ελληνικό βραβείο Möbius (κατηγορία "Πολιτισμός").

Μια σύντομη εισαγωγή παρουσιάζει στον αναγνώστη, τρισδιάστατα και με κίνηση, τον γεωγραφικό χώρο των Κυκλάδων και κυκλαδικά ειδώλια, προδιαθέτοντάς τον για το περιεχόμενο. Η αφηγηματική πλοκή στριμξίζεται σε τρεις αξόνες λειτουργικής οργάνωσης του περιεχομένου, με δυνατότητα επιλογής τους από την ειδική ζώνη με τις λειτουργίες, στο κάτω τμήμα κάθε οθόνης. Σαν εισαγωγή των γενικών παρουσιάσεων σε κάθε λειτουργικό άξονα παρέχονται σύντομες εισαγωγές με τη μορφή οπτικοακου-

στικές παρουσιάσεις, προσβάσιμες από την ίδια ζώνη στο κάτω μέρος της οθόνης (Comment). Ο πρώτος άξονας (Gallery) αντιστοιχεί στην παρουσίαση μιας συλλογής, που αποτελείται από δεκαεπτά κυκλαδικά ειδώλια και άλλα αντικείμενα, επιλεγμένα από την προϊστορική συλλογή του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης. Η "συλλογή" της ηλεκτρονικής έκδοσης περιλαμβάνει τις τρισδιάστατες ανασυνθέσεις τους, "μοντέλα" δηλαδή που αναπαράγουν τα αυθεντικά με όλες τις λεπτομέρειες της επιφάνειάς τους (χάρη στην τεχνική της τρισδιάστατης σάρωσης αντικειμένων) και τα οποία ο αναγνώστης έχει τη δυνατότητα να μετακινήσει με το ποντίκι και να τα στρέψει προς κάθε κατεύθυνση, ώστε να δει κάθε σημείο της επιφάνειάς τους (εικ. 1, 2). Η τρισδιάστατη απεικόνιση κάθε ειδώλιου συνοδεύεται από επιλεγμένες φωτογραφίες και, με τη μορφή σύντομου κειμένου, από στοιχεία ταυτοποίησης του αντικειμένου (όνωμα, χρονολόγηση, μουσειογραφικά στοιχεία, τυπολογικά χαρακτηριστικά) (εικ. 3, 4). Για την έναρξη των ειδωλίων στο πλαίσιο δημιουργίας τους παρέχονται στον αναγνώστη, ως πρόσθετη επιλογή στην οθόνη, θεματικές ενότητες για την τέχνη, την αρχιτεκτονική, την καθημερινή ζωή και τη ναυτιλία της προϊστορικής περιόδου στις Κυκλάδες.

Ο δεύτερος άξονας παρέχει γεωγραφική πρόσβαση (Island Map). Από την οθόνη του χάρτη των Κυκλάδων ο αναγνώστης μπορεί να παρακολουθήσει τη γενική οπτικοακουστική εισαγωγή ή να επιλέξει το νησί που τον ενδιαφέρει (εικ. 5). Το πρότυπο παρουσίασης για κάθε νησί περιλαμβάνει οπτικοακουστική εισαγωγή για το φυσικό περιβάλλον και τα πολιτισμικά στοιχεία, χάρτη του νησιού με σημειωμένες τις κυριότερες περιοχές και φωτογραφίες τους, ιστορικά στοιχεία και, κατά περίπτωση, ειδικά θέματα (αρχιτεκτονική, ναυτιλία), τις περιοχές που αξίζουν επίσκεψη καθώς και τη δυνατότητα ξεφυλλίσματος των φωτογραφιών τους. Λειτουργεί σαν μικρός τουριστικός οδηγός για το κοινό που δεν γνωρίζει τα νησιά και απολαμβάνει μια πρώτη γνωριμία (εικόνες 6-8).

Ο τρίτος άξονας οργανώνει τις θεματικές ενότητες του περιεχομένου χρονολογικά (Timeline). Παρουσιάζει συνοπτικά την τέχνη, την αρχιτεκτονική, την καθημερινή ζωή και τη ναυτιλία στις Κυκλάδες σε 4 μεγάλες χρονικές περιόδους, που αντιστοιχούν στους προϊστορικούς, τους ιστορικούς, τους χριστιανικούς και τους νεότερους χρόνους. Μια πρώτη εντύπωση του περιεχομένου κάθε θεματικής ενότητας παρέχουν τα εικονίδια της ζωής, που αντιστοιχεί σε μια θεματική ενότητα στην οθόνη της χρονικής περιόδου (εικ. 9, Προϊστορικοί χρόνοι, Prehistoric Era: εικ. 10, Νεότεροι χρόνοι, Modern Era). Το γενικό σχήμα οργάνωσης για κάθε περίοδο περιλαμβάνει οπτικοακουστικές εισαγωγές με τα γενικά χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εποχής (εικ. 11, παράδειγμα από την εισαγωγή στους Νεότερους χρόνους). Το περιεχόμε-

νο αναλύεται σε οθόνες με συνοπτικά κείμενα και εικόνες με τις συνοδευτικές τους λεζάντες (η δυνατότητα μεγέθυνσης των εικόνων σημειώνεται με αλλαγή του δείκτη του ποντικιού) (εικ. 12, 13). Τα επιπλέον θέματα ανάλυσης της κάθε ενότητας συγκεντρώνονται και παρέχονται ως ξεχωριστή επιλογή στη ζώνη των λειτουργιών του περιεχομένου, στο κάτω μέρος της οθόνης, ενώ η πραγμάτωσή τους ακολουθεί το ίδιο πρότυπο, με κείμενα και συνοδευτικές εικόνες: Εικ. 12, την Καθημερινή ζωή στην Προϊστορική εποχή συμπληρώνουν Η Πίστη και οι δοξασίες, Η Παραγωγή και συλλογή αγαθών, Η Εξειδίκευση. Εικ. 14, η τέχνη της Ιστορικής εποχής περιλαμβάνει: Τα εργαστήρια της ναξιακής γλυπτικής του 7ου αι. π.Χ., Τα εργαστήρια της παριανής γλυπτικής της περιόδου 6ου-4ου αι. π.Χ., την Τέχνη της Ελληνιστικής εποχής και την Κεραμική.

Μια ζώνη επιλογής στο πάνω μέρος της οθόνης, που εμφανίζεται μόνο με το πέρασμα του δείκτη του ποντικιού στο σημείο εκείνο, συγκεντρώνει τις υπολοίπες λειτουργίες του περιεχομένου, όπως, την πρόσβαση στις οθόνες παρουσίασης του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης (εικ. 15), την εκτύπωση των κειμένων κάθε οθόνης, την εκτύπωση των μεσεδοδεκτών (bookmarks) καθώς και την επεξεργασία τους (εμφάνιση οθονών, αποθήκευση και εξαγωγή μεσεδοδεκτών ή εισαγωγή μεσεδοδεκτών άλλου αναγνώστη). Την αναζήτηση στο αλφαριθμητικό ευρετήριο των οθονών, την άμεση σύνδεση με τον δικτυακό τόπο του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης, αν ο υπολογιστής στον οποίο "παίζει" το cd-rom έχει δυνατότητα σύνδεσης με το Διαδίκτυο. Ένα συνοδευτικό φυλλάδιο παρουσιάζει συνοπτικά τις κύριες οθόνες και λειτουργίες της έκδοσης.

Στο επόμενο τεύχος:

"Η Αθήνα στα χρόνια του Περικλή".

Επικοινωνία: στη διεύθυνση του περιοδικού ή charatzo@aol.com

The Cycladic World. Art and History in the Central Aegean

Έκδοση: Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης - Ίδρυμα Ν. Π. Γουλανδρή, Εταιρεία ΑΤC.

Παραγωγή: Εταιρεία ΑΤC.

CD-ROM Mac / PC, Αγγλικά.

Επιστημονική επιμέλεια: Χ. Ντούμας,

Κ. Μπρίταχα, Α. Κούρια, Α. Μαραγκού,

Χ. Μολτζέου.

Υπεύθυνος παραγωγής: Νίκος Δεσούπρης.

Υπεύθυνος σχεδιασμού: Phil Smith.

Καλλιτεχνική επιμέλεια: Λουίζα Καραγεωργίου.

Μουσική: Πλάτων Ανδριτσάκης.

Τιμή: 12.500 δρχ.

Θερμές ευχαριστίες εκφράζονται στις εκδόσεις Ερμής και στην εταιρία ΑΤC (κ. Νίκο Δεσούπρη) για την ευγενική παραχώρηση των cd-rom.